

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN İRDELENMESİ

Aysun Tuna^{1*}

¹: İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Malatya.

*: Sorumlu Yazar.

DOI: <http://dx.doi.org/10.16950/iüstd.27358>.

ÖZET

İnsanlığın varoluşundan bugüne kadar ulaşan eski uygarlıkların yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan arkeolojik peyzajlar, geçmişin bilgi kaynaklarıdır. Arkeolojik peyzajlar, sadece geçmişe ait bilgileri taşıyan alanlar değil, aynı zamanda bugünün ekolojik ve görsel nitelikli alanlarıdır. Sahip olduğu bu değerler, arkeolojik sitlerin diğer kentsel alanlara göre daha hızlı değişim göstermesine neden olmaktadır. Arkeolojik sitlerin mevcut durumları incelendiğinde Türkiye’de yer alan örneklerin büyük çoğunluğunun özellikle turistlerin yılın belirli dönemlerinde ziyaret ettikleri kent yaşamından kopuk alanlara dönüştükleri bilinmektedir. Diğer taraftan kent içinde sıkışan ve yapılaşma tehdidi içinde kalan arkeolojik sitler, zamanla kentsel hizmetlerden yoksun, fiziksel eskimenin hâkim olduğu niteliksiz kentsel alanlara dönüştüğü gözlemlenmektedir. İşlevini yitirme süreci, zamanla arkeolojik miras alanlarının aslına uygun olmayan kullanımları neticesinde vandalizme maruz bırakılan terkedilmiş alanlar olarak gündeme gelmektedir. Bu anlamda arkeolojik varlıklar, çağdaş yaşam standartları ve sağlıklı çevre özelliklerinden uzak, aslına uygun olmayan fonksiyonel kullanım ve kullanıcılar gibi nedenlere bağlı olarak, kentin fiziksel, işlevsel, ekonomik ve sosyal yapısından olumsuz yönde etkilenmekte; görsel okunabilirliğini ve cazibesini yitirmektedir. Bu sorunlar karşısında kültürel bellek olmanın yanı sıra kent için alternatif yeşil alan ve rekreasyon potansiyeline sahip arkeolojik sitlerin modern çevreye entegrasyonu amaçlayan tasarım yaklaşımları geliştirilmektedir.

Bu kapsamda bu çalışmada; bugün bu sorunlarla karşı karşıya kalan arkeolojik sit alanlarının mevcut mekânsal dokusunun korunması, yeniden işlevlendirilerek modern çevreye entegre edilmesini ve kent için alternatif alanlara dönüştürülmesini temel alan yapısal öğeler, Türkiye’deki ve Dünya’daki örnekleri üzerinden incelenmiş ve örnek çalışmalardan elde edilen veriler değerlendirilerek öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arkeolojik sit, Peyzaj tasarımı, Yapısal öge.

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

**THE EXAMINATION OF STRUCTURAL ELEMENTS USED FOR
PRESENTATION OF ARCHAEOLOGICAL LANDSCAPE**

ABSTRACT

Archaeological landscapes that reflect the social, economic and cultural features of periods of the old civilizations since the beginning of humanity that survived until today are the sources of information about past. Archaeological landscapes are not just areas that carry information about the past, they also have ecological and visual characteristics of today's world. These values lead to a more rapid change in the archaeological sites compared to the speed of change of the other urban spaces. The examination of the archaeological sites of Turkey reveal that majority of the current sites have turned into areas isolated from urban spaces that are only visited by tourists during certain times of the year. Another observation is that the archaeological sites which are jammed into the urban spaces and under the threat of construction are turning into unqualified urban spaces that are away of urban services where physical wear takes places within time. Disfunctioning process takes the forms of inappropriate use of archaeological heritage sites and forsaken places that are exposed to vandalism. In that sense, archaeological assets are influenced negatively by the physical, functional, economic and social structure of the city due to inappropriate functional use, and users; also are far from the civilized living standards and healthy environments which result in a loss of visual legibility and attraction. There is a need for design approaches that aim to integrate the archaeological sites into the modern environment which have the potential for alternative green areas and recreation potential, apart from being a cultural memory site.

This study investigates with the structural elements that are necessary for protecting the current spatial texture of the archaeological areas which are confronted with these problems, and refunctioning of these sites for the integration of the modern environment as well as turning them into alternative recreation sites for the city. Examples from Turkey and abroad are examined, clues gathered from the exemplary activities are assessed and suggestions are proposed.

Keywords: *Archaeological site, Landscape design, Structural compenent.*

1. GİRİŞ

Arkeoloji, tarih öncesi ve sonrası çağların sosyal ekonomik ve politik yaşamlarını kavramayı ve süreç içinde yaşanan olayların kronolojik ve stratigrafik dizisinin yeniden öğrenilmesi için bir araçtır. Kazılar sonunda elde edilen bilgi yalnız arkeoloji bilimini değil aynı zamanda daha geniş kamuoyunu ilgilendirmektedir. Arkeolojinin kamu ile paylaşılması Binford (1992) tarafından "arkeolojik kazının iyi sunumu kazı çalışmalarının devamı için önemli gelir ve destek demektir.. ziyaretçiler kazı alanlarını izleyerek arkeologların bugünkü rollerini idrak edebilirler.. Kültürel miras bu yüzyılın önemli bir pazar aracıdır." şeklinde ifade edilmiştir.

Aston and Rowley (1974), arkeolojik peyzajları "her neslin kendi izlerini oluşturduğu ve daha önceki nesillerin izlerini kaldırdığı "yazıldıkça silinen" bir palimpsest gibidir" şeklinde ifade etmiştir. İfadeden de anlaşılacağı üzere arkeolojik peyzajlar farklı mekânsal ölçeklerde yaşayan insanların farklı eylemleri ile şekillenen oluşumlardır. Atmosferik etkilerin sınırlandırması ve potansiyelleri ile şekillenerek çok katmanlı kültür yapılarını oluşturan arkeolojik peyzajlar, geçmiş yaşam formlarının, arazi kullanımlarının gelişimi hakkında bilgi aktarırken bugünün peyzaj karakterlerinin değişimini ve kimliğini yansıtan antropojenik sistemlerdir (Wandsneider, 1997).

Arkeolojik Peyzajların Sunumunda Yasal Yönetmelik Çerçevesi

Bugün “Arkeolojik sit” kavramı içinde sınırlandırılan arkeolojik peyzajların sunumu ve yeniden yorumlanması, ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) ’un tüzüğünde “*kültürel mirasın çoklu anlam, değerleri ve önemi ile kamuya açıklanması*” olarak tanımlanmıştır (ICOMOS, 2005). Shalaginova (2008), kültürel mirasın yönetimi ve sunum faaliyetlerini halkın desteğini elde etmek için kamu bilincini arttırmak amacı ile “bir iletişim süreci” olarak tanımlamakta ve kültürel mirasın sunum işlevini açıklamaktadır.

Arkeolojik peyzajların korunması ve sunumu ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenmiş ilkeler bulunmaktadır. ICOMOS, Kültürel Miras Alanlarının Algılanması ve Sunumu Tüzüğü ile Venedik Tüzüğü’nde kültürel varlıkların korunması için gerekli koruma önlemlerinin alınmasını, kültür varlığının anlaşılmasını kolaylaştıracak ve anlamını kaybetmeden açığa çıkarılmasında izlenilmesi gereken yöntemlere değinirken, yeniden inşa işlemlerinin kesinlikle yapılamayacağı yalnızca anastylosis’e (birbirinden ayrılmış parçaların bir araya getirilmesi) -birleştirmede kullanılacak maddelerin ayırt edilebilir nitelikte olması şartı ile- izin verilebileceği belirtilmektedir.(Ahunbay, 2009).

ICOMOS’un Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü’nde; arkeolojik miras yönetiminin genel hedefinin, tüm ilgili kaynakların uzun vadeli koruma ve bakımının sağlanarak anıt ve sitlerin yerinde korunması gerekliliği ile bakım, koruma ve yönetime olan gereksinimi vurgulamaktadır (Madde 6). İlgili tüzüğün 7.maddesinde, “Arkeolojik mirasın halka sunulmasında, çağdaş toplumların kökenlerinin ve gelişimlerinin anlaşılmasına yardımcı olan etkili bir yöntem olduğu, sunuş ve bilgilendirmenin mevcut bilimsel verilerin popüler yorumu olarak ele alınması ve sürekli güncellenmesi gerekliliği ifade edilmiştir. Sunuş biçimi olarak geçmiş anlam yaklaşımlarının çok yönlülüğünün gözetilmesi ve sunuş tekniği olarak yeniden yapımlarına hassasiyetle yak-

laşılmasını vurgulamaktadır. Tüzüğün 5. maddesinde ise, “arkeolojik sitlerin halka açılmasının özellikle çok sayıda ziyaretçi girişi için yapılacak yapılanma çalışmalarının, arkeolojik sitin arkeolojik ve bilimsel niteliğine zarar vermeden yerine getirilmesi gereken yükümlülükler olarak belirtilmiştir (ICOMOS, 1990) (Ahunbay, 2002).

UNESCO Tarihi ve Geleneksel Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerini Konusunda Tavsiye Kararı’nda “*tarihi veya geleneksel alanlar ve çevreleri, özellikle uygun olmayan kullanım, gereksiz eklentiler, yanlış yönlendirilmiş ve duysuz değişiklikler gibi söz konusu alanların kimliklerini tahrip edecek her türlü zararlanmalardan etkin bir şekilde korunmalıdır. Yapılacak her türlü yenileme çalışması, bilimsel ilkeler temel alınarak gerçekleştirilmelidir. Benzer olarak, bu yapı gruplarını oluşturan ve her yapı grubuna kendine özgü niteliklerini kazandıran çeşitli bölümlerin birlikteliğinin veya karşıtlığının yarattığı ahenk ve estetik duyguya dikkat edilmelidir*” şeklinde ifade edilmiştir (UNESCO, 1976’dan Kortanoğlu, 2013)

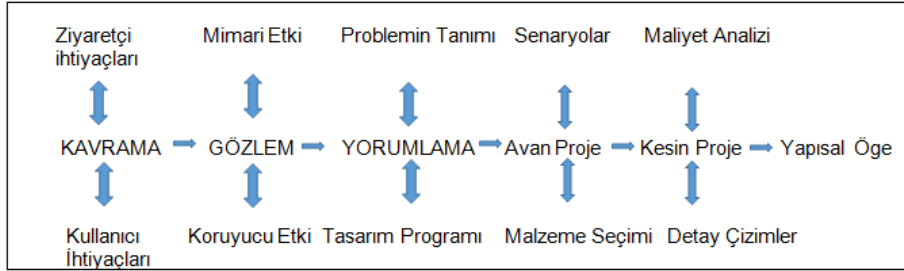
Ulusal mevzuattaki 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na göre taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması sorumluluğu Kültür ve Turizm Bakanlığı’na aittir. Arkeolojik alanlarda koruma ve sergileme çalışmaları kapsamında yapılacak çalışmalar için “Arkeolojik Kazılarda ve Kazı Alanlarında Yapılacak Düzenleme, Restorasyon ve Konservasyon Proje ve Uygulamalarında Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönerge” yayınlanmıştır. İlgili yönergede kazı buluntularının doğal ve insan etkilerine karşı koruma yöntemlerine değinilerek koruma tekniği detaylandırılmıştır. Yönergenin 21. Maddesinde “*açıkta kalması sakıncalı olan malzeme ve ayrıntılar (kerpiç, mozaik, döşeme, çini kaplı duvar, fresk vb.) sit alanında olumsuz etki yaratmayacak, kendi başına anıtsal bir nitelik taşıyan iddialı mimari çözümlerden kaçınılarak, koruyucu üst örtü sistemleri altına alınır*” ifadesi kullanılarak koruma tekniği ile ilgili bilgi vermektedir. Yönergenin 31.

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

Maddesinde, arkeolojik sit alanları “özen yeri” olarak ifade edilerek, özen yerlerinin arkeolojik potansiyeli ile turizm potansiyellerinin öne çıkarılması için yapılacak uygulamalara değinilmektedir. Bu kapsamda özen yerleri için çevre düzenleme projesi genel teknik şartnamesi belirlenmiştir. Yapısal üniteleri (giriş kapısı, bilet gişesi, hizmet, servis satış birimleri, otopark vb.) içeren çevre düzenleme projelerinin varsa kazı heyetinin bilimsel görüşü alınarak ilgili Koruma Bölge Kurulu'nun özel izni ile yapılabileceği belirtilmektedir (KTVKK, 2005).

Arkeolojik Peyzajların Sunumunda
Kullanılan Yapısal Ögeler

Arkeolojik varlıklar yenilenemeyen kaynaklar olduğundan varlıkların korunması için seçilen yöntemin de korumadan ziyade tahrip edebileceği konusu ilk olarak ele alınması gereken konudur. Bu nedenle tasarlanacak koruyucu yapının bölgenin koşullarına, kaynaklarına ve karakterine uygun olması hedeflenmektedir. Tasarım kriterleri başlığı altında tasarım süreci genelde özele doğru sıralanmaktadır. Bu kapsamda, Ching (2007) de tasarım sürecini “ hedeflenen duruma ulaşmak için sorunların çözümü için mevcut durumun tanımlanması” olarak ifade etmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Tasarım Süreci (Ching, 2007).

Ching (2007), tasarım sürecinin ilk adımı olarak tasarımcı ile istişare edilerek problemin tanımlanması olarak belirtmiştir. Öncelikli hedef, hassas kalıntıların korunması kapsamında, kazı ve koruma ekibi, araştırmacılar ve turistler gibi hedef kullanıcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Ching (2007), tasarım sürecinin ikinci adımı olarak; arkeolojik sitin gözlemlenmesi kapsamında mevcut belge ve bilimsel verilerin alan analizi için toplandığı etap olarak tanımlamaktadır. Arkeolojik sitin özelliklerinin tanımlanarak kavramsal modelin geliştirildiği ön saha araştırmaları bu adımda gerçekleştirilmektedir. Topografik ve iklimsel özellikler ve erişilebilirlik yerleşim yerinin seçiminde önemli parametreler olduğundan bu veriler alanın gelişim sürecinin anlaşılmasında önemli arkeolojik verilerdir (Ashurst and Shalom, 2007). Jeolojik ve jeofizik analizler de arkeolojik sitin

oluşum ve gelişim sürecinde oluşan deprem, volkanik patlama, sel, çığ, heyelan vb. doğal afetlerden etkilerinin ve gelecek için öngörülerin belirlenmesi için diğer önemli verilerdir. Üçüncü adım elde edilen verilerin yorumlandığı etaptır. Bu etap, problemin tanımlandığı ve çözüm alternatiflerinin geliştirildiği kritik bir süreçtir. Dördüncü adımda, skeçler, şematik çizimler, malzeme seçiminin yapıldığı avan proje hazırlanmaktadır. Bu süreçte ayrıca ön maliyet hazırlıkları yapılmaktadır. Tasarım sürecinde son adımı tasarımın tamamlandığı ve inşaat faaliyetlerinin gerçekleşeceği detay, teknik çizimler, keşif ve metrajın hazırlanması oluşmaktadır. Koruyucu yapının inşa sürecinden sonra kontrol ve izleme evresi planlanmalıdır (Ching, 2007).

Arkeolojik alanlarda konumlandırılması planlanan koruyucu yapıların işlevlerini Ertosun (2012),

- Drenajı sağlamak,
- Çevre koşullarına karşı kalıntıları korumak,
- İnsan ve doğa kaynaklı tehditlere karşı korumak,
- Su döngüsü kontrolünü sağlamak,
- Devam eden kazı çalışmalarını korumak,
- Arkeolojik kalıntıların güvenliği ve ziyaretçiler için yorumlanmasına olanak tanımak amaçlı erişim-dolaşım hattını sağlamak,
- Ziyaretçiler için güvenliği sağlamak,
- Ani çevresel değişimlerin etkilerini azaltmak,
- Arkeolojik sitin sunumu ve yorumlanmasına katkıda bulunmak, olarak sıralamaktadır.

Arkeolojik peyzajların sunumunda kullanılan yapısal öğelerin özellikleri Ertosun (2012), tarafından esneklik ve taşınabilirlik, sürdürülebilirlik ve maliyet, emniyet ve güvenlik başlıkları altında ele alınmıştır.

Esneklik ve Taşınabilirlik: Tasarlanan yapısal öğelerde kullanılması planlanan malzemelerin ilerleyen zamanlarda çevresel koşullara reaksiyon sürecinde korunan alana zarar vermeyecek şekilde arkeolojik alana adapte olacak teknik özelliklere sahip olması beklenmektedir. Kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkan yeni buluntular ya da iklimsel değişiklikler karşısında yapının kaldırılması gibi önceden planlanamayan durumlarda taşınabilir özelliğe sahip olması gerekmektedir. Bu çerçevede yaya köprüleri, bilgilendirme panoları gibi donatı öğeleri arkeolojik alan içinde başka bir alana taşınabilir ve uyarlanabilir nitelikte olmalıdır. Ziyaretçiler için yürüyüş yollarında, rampa ve emniyet şeritleri ve yeterli aydınlatma ile erişilebilirlik sağlanmalıdır. Algılanabilirliği yüksek yönlendirme tabelaları arkeolojik alan dolaşım hattında uygun yerlerde konumlandırılmalıdır.

Sürdürülebilirlik ve Maliyet: Yerel yapı malzemelerinin kullanımı ve yerel işgücü

istihdamının desteklenmesi, gelecekteki bakım ve onarım maliyetlerini azaltması bakımından tasarım sürecinde göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanılacak malzemelerin yenilenebilir, geri dönüşümlü, toksik madde içermeyen, orijinal malzeme ile uyumlu olması sürdürülebilirliği sağlayan ve maliyeti azaltan etmenlerdir.

Emniyet ve Güvenlik: Koruyucu yapılar, arkeolojik kalıntıları ve ziyaretçilerin emniyet ve güvenliklerini sağlamaktadırlar. Kazı çalışmalarının devam ettiği alanlar ziyaretçiler, alanda çalışanlar ve arkeolojik varlıklar için tehlike arz etmektedir. Bu nedenle bu alanlarda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması tasarım aşamasında düşünülmesi gereken en önemli etmendir. Yenilenemeyen kaynaklar olan arkeolojik kalıntılardan özellikle mozaikler gibi hassas eserler için ek güvenlik yapılarının planlanması gerekmektedir.

Planlanan yapısal öğelerin kalıntılar ile olan ilişkisi ve içinde bulunduğu arkeolojik peyzajın karakteristiklerine olan etkileri;

- Yapısal öğelerle yapılacak müdahaleler minimum düzeyde olmalı,
- Yapısal öğelerin çevresinde bulunan kalıntılara zarar vermeyecek durumda konumlandırılmalı,
- Arkeolojik peyzajın doğal ve antropojenik unsurlarının yorumlanmasına olanak tanıyan ve ruhunu yansıtacak özgünlükte olması,
- Yapısal öğelerin arkeolojik kalıntılar için rekonstrüksiyon ögesi olarak algılanmasını engelleyecek özellikte olması,
- Konumlandırılan yapısal öğelerin korunan alanın geri kalanı ile olan ilişkisini kesmemesi,
- Mimari kalıntıların değerlerinin güçlendirmesi, olarak sıralanabilir.

Arkeolojik alanları ziyaret eden toplulukların (öğrenciler, kültür turizmi ya da inanç turizmi amacı ile gelen yerli ve yabancı turistler) bu alanlardan farklı beklentileri ve buna bağlı olarak farklı

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN İRDELENMESİ

ihtiyaçları bulunmaktadır. Arkeolojik alanlarda kullanılacak yapısal öğelerin belirlenmesinde;

- Sosyal yapıdaki farklılıkların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi,
- Bilimsel çalışmaların yorumlanması, sunumu ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlaması,
- Ziyaretçiler tarafından oluşan olumsuz etkilerin (hasar, kirlilik, alan taşıma kapasitesi) kontrolünün sağlanması,
- Kalıntıların korunması ve sunumu arasındaki dengenin sağlanması,
- Kalıntıların algılanmasını kolaylaştırmak için gerekli konfor koşullarının sağlanması,
- Arkeolojik alan içindeki farklı sosyal, kültürel ve manevi ritüeller ve faaliyetlere olanak tanınması, gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Ertosun, 2012).

Belirtilen bu kriterler kapsamında kullanılacak bilgi panoları, yönlendirme işaretleri gibi donatı elemanları farklı yaş gruplarını da gözetererek evrensel ölçütlerde tasarlanmalıdır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Arkeolojik peyzajların mevcut mekânsal dokusunun korunması, yeniden işlevlendirilerek modern çevreye entegre edilmesini ve kent için alternatif alanlara dönüştürülmesini temel alan tasarım yaklaşımlarını ve bu tasarımlarda kullanılan yapısal öğeleri incelemeyi hedefleyen araştırmanın materyallerini Dünya'daki ve Türkiye'deki proje örnekleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda örnek olarak seçilen alanlar ile ilgili literatür verileri (makale, dergi vb) ile web sitelerinden elde edilen görsel materyal, proje vb. bulgular araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmada izlenen yöntem iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak arkeolojik peyzaj kavramı ve sunumuna ilişkin ulusal ve uluslararası ölçekte yasal yönetsel çerçeve irdelenmiştir. İkinci aşamada ise, analiz edilen literatür

çalışması ve uygulama örnekleri doğrultusunda elde edilen veriler kapsamında Türkiye'deki arkeolojik peyzajların güncel durumlarına ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, Dünya'daki ve Türkiye'deki arkeolojik peyzajların sunum yaklaşımları ve seçilen örneklerde kullanılan yapısal öğeler incelenmiştir.

Mercati di Traiano Forum (İtalya): Dünyanın en eski alışveriş merkezi olduğu düşünülen ve Trajan'ın pazarı olarak adlandırılan arkeolojik alan İtalya'nın Roma Kenti'nde yer almaktadır. Trajan Forumu'nun parçası olan mevcut yapılar, o dönemde başkent Roma'nın sosyal yaşam modelini yansıması bakımından literatürde yerini almıştır. Forumda bulunan alışveriş mekânları, çok katmanlı yapılar olarak inşa edildiği ve bugün, birçok katmanın ziyaret edilebildiği bilinmektedir (Şekil 2). Ayrıca mermer zeminler ve kütüphane kalıntıları mimari üslupla ilgili detayları içermektedir (Vreeland, 2005).

Forum'u modern çevreye entegre etmek amacıyla ile Hollandalı West 8 Kentsel Tasarım firması tarafından arkeolojik sit alanı doğal karakterine özgün olarak müdahale yöntemleri belirlenmiştir. Arkeolojik sit peyzaj tasarımı önerisi ilk olarak Roma Eski Eserler Danışma Kurulu tarafından arkeolojik kalıntıların zarar görebileceği ve bu nedenle müdahale edilemeyeceği görüşü neticesinde olumsuz bulunmuştur. Bu olumsuz görüş "*eski Roma harabeleri ortasında bir Hollanda çayırı*" teması ile son bulmuştur. Koruyucu çatı şeklinde üzeri çim döşeli yükseltilmiş çelik taşıyıcı (container) kullanılmıştır. Platform üzerinde kalıntıların buldukları alan açık bırakılarak Leerdammer peynirinin formu verilmiş ve Hollanda kültürüne gönderme yapılmıştır. Yükseltilmiş yeşil halı kurgusu kırmızı aydınlatma hatları ile vurgulanmıştır. Proje, 2004 yılında uygulanmıştır (URL 1, 2016) (Şekil 3).

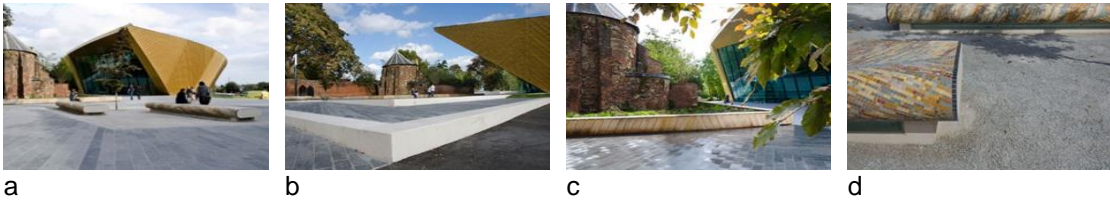
Şekil 2. Mercati di Traiano Forum (URL 1, 2016).

Şekil 3. Mercati di Traiano arkeolojik sit alanında uygulanan yeşil çatı detayı (URL 1, 2016).

Colchestre Kültür Meydanı (İngiltere): Colchester Kültür Meydanı Projesi, kent içinde kamusal alan için hazırlanmıştır. Meydanda peyzaj yapıları olarak gri-mavi karo taşlardan oluşan sert zemin ile brüt beton üzeri altın rengi, pembe ve kahverengi mozaik taş kaplamalı oturma birimleri kullanılmıştır. Mozaik döşeme kullanılarak Roma dönemine atıf yapılmıştır. Meydan; yarım daire formunda altın rengi cephe kaplamalı olarak Rafael Vinoly Görsel Sanatlar atölyesini çevrelemektedir. Meydan,

antik dönem yapılarına ait kalıntılarının bulunduğu sit alanının bir parçası olarak, Roma dönemi duvar kalıntıları ve diğer kalıntıların görünürlüğü için daha düşük kotta konumlandırılmıştır (Şekil 4). Projenin uygulama etabında kalıntıların zarar görmemesi için yükseltilmiş platformlar kullanılmıştır. Proje tasarım ve uygulama etabı Stockley tasarım ekibi tarafından sit alanı sorumlusu ve English Heritage birimi sorumluluğunda gerçekleştirilmiştir (URL 2, 2016).

Şekil 4. a-b. Colchestre Kültür Meydanı, c. Roma dönemi duvar kalıntıları, d. Oturma elemanı detayı (URL 2, 2016).

Maurice Manastırı Arkeolojik Alanı (İsviçre): Savioz Fabrizzi mimarlık ofisi tarafından İsviçre'nin Saint Maurice kentinde kentle aynı isimli manastırın avlusu tasarlanmıştır (Şekil 5). 1500 yıl önce inşa edilen manastır, Cenevre ve Simplon Geçidi arasında bir yarın

üzerinde konumlanmıştır. Konumu itibarı ile savunma amaçlı olarak yarın üzerinde inşa edilmesi, kayaların yarıdan kopması ile yapı, tarihte birçok ağır hasara uğramıştır. Projenin teması, yapının tarihinde yaşanan bu doğal tehdide koruma önlemleri alınarak atıfta

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

bulunmaktadır. Bu kapsamda 170 ton ağırlığında taştan oluşan, yapının cephe-üçürüm arasındaki ilişkinin kurulabileceği “taş çatı sistemi” uygulanmıştır. Bu sistem aynı zamanda manastırın avlusunda bulunan arkeolojik kalıntılar için koruyucu çatı görevini üstlenmiştir. Bu sistem ayrıca ışığı filtreleyerek

düzenli bir aydınlatma sağlamaktadır. Manastırın avlusunda bulunan kalıntılar arasında dolaşımın sağlanması için kompozit ahşap malzemesi ile yürüyüş yolları planlanmıştır. Koruyucu yapı projesi, 2010 yılında uygulanmıştır (URL 3, 2016).

Şekil 5. Saint Maurice manastırı koruyucu çatı detayları (URL 3, 2016)

El Molinete Arkeolojik Parkı (İspanya): İspanya'nın güneydoğusunda yer alan Molinete Arkeolojik Parkı içinde tasarlanan üst örtü elemanı, hem Roma dönemi kalıntılarını koruma hem de farklı mimari üslubu ile tarihi kıyı şehri ile iletişim kurmayı amaçlamaktadır (Şekil 6). Bu amaçla, arkeolojik kalıntıları koruyucu çatı konstrüksiyonu ve arkeolojik park içinde dolaşım hattını sağlamak üzere yaya köprüsü gibi yapısal öğeler kullanılmıştır. Molinete Arkeolojik parkı M.Ö. 200- M.S. 435 yılları arasında Roma İmparatorluğu döneminde önemli bir yere sahip Carthago Nova kıyı kentinin antik Yunan dönemi üslubunda inşa edilen Roma hamamı, palestra (Roma hamamlarında bedensel etkinliğe

ayrılmış açık alan) ve domus (Roma dönemi müstakil konutları) yapı kalıntılarını içermektedir. Koruyucu çatı yapısı, kıyı kentinin diğer öğeleri ile ilişkilerini güçlendirme amacı ile Cartagena kentsel peyzajına farklı bir mimari üslupla vurgu oluşturması hedeflenmiştir. Koruyucu çatı elemanı parçalı kümeler halindeki arkeolojik kalıntıları bütünleştirerek park alanı içinde bütünlük algısını güçlendirmektedir. Çatı, katlamalı metal konstrüksiyonu ile kendi varlığını gizleyebilme özelliği gösterirken aynı zamanda yeni bir kentsel cephe oluşturması bakımından dikkat çekmektedir (URL 4, 2016).

Şekil 6. El Molinete Arkeolojik Parkı koruyucu yapı ögesi (URL 4, 2016).

Koruyucu çatı taşıyıcı kolonlarının minimum seviyede tutularak kalıntılarının bu üst örtü yapısından zarar görmesi engellenmiştir. Koruyucu çatı tekstili su tutma kapasitesinin yüksek olması, ışık geçirgenliği ve hafif olmasından ötürü polikarbondan imal edilmiştir. Işık filtreleme özelliğinden dolayı, delikli çelik saç çatının iskelet sistemi tercih edilmiştir.

Diğer yapısal öge olan yaya köprüsü ise, arkeolojik park sınır duvarları boyunca uzanmaktadır. Hafif olması özelliği ile kompozit ahşap kullanılmıştır. Üç metre

yükseklüğündeki yaya köprüsü kalıntılarının algılanmasını kolaylaştırırken aynı zamanda temperli cam trabzan sistemi ile engelli ziyaretçilerin ulaşımını destekleyici düzende uygulanmıştır. Bu proje ile tasarlanan arkeolojik park bilet gişesi arkeolojik kalıntılarının sınırladığı alanın dışında konumlandırılmıştır (URL 4, 2016) (Şekil 7).

Proje, Amann- Canovas Marurui mimarlık firması tarafından tasarlanmış ve 2011 yılında Jose Cerezo mühendislik firması tarafından uygulanmıştır.

Şekil 7. El Molinete Arkeolojik Parkı koruyucu yapı ögesi ve gezi platformu (URL 4, 2016).

Arkeolojik Pavyon (Aachen/Almanya): Arkeolojik pavyon, Neolitik dönem (M.Ö 4700) den Ortaçağ dönemine kadar (M.S 910-1500) birçok tarihi yerleşimin bulunduğu Almanya'nın Aachen Kenti'nde yer alan Elisa Kent Parkı içinde kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkan buluntuları korumak amacı ile tasarlanmıştır. Ulusal yarışma ile seçilen proje, Aachen kent tarihinin çeşitli dönemlerinden çeşitli yerleşim katmanlarını bir pavyon tasarımı ile bütünleştirmesi ile dikkat çekmektedir. Kent parkı içinde konumlanan, paslanmaz çelik konstrüksiyonu ve cam malzeme ile vitrin fonksiyonunu üstlenen yapı, kent parkı içinde farklı bir odak noktası oluşturarak ziyaretçiler için farklı alternatifler sunmaktadır. Dış kabuğu

çapraz çelik profiller ile iç kısmında camdan oluşturulmuş ikinci bir kabuk şeklinde tasarlanmıştır. İç kabuk, doğal iklimlendirme fonksiyonu ile kalıntıların korunmasını desteklerken diğer taraftan ziyaretçiler için bilgilendirme panosu olarak hizmet vermektedir (URL 5, 2016) (Şekil 8).

Arkeolojik vitrinin eliptik şekli parkın doğal formu temel alınarak tasarlanmıştır. Pavyon arkeolojik alan içinde bir yapısal öge olarak görülse de aynı zamanda aydınlatma sistemi ile kent mobilyası fonksiyonunu üstlenmektedir (Şekil 8). 2009 yılında Kadawitfeld mimarlık ofisinin birincilik ödülünü aldığı proje Kuzey Ren-Vesfalya eyaleti ile DSA firması finansmanları ile 2013 yılında uygulanmıştır (URL 5, 2016).

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

Şekil 8. Arkeolojik Pavilyon (URL 5, 2016).

St. Antony Endüstriyel Arkeolojik Parkı: 2008 yılında düzenlenen ulusal yarışma sonucunda, St. Antony arkeolojik kazı alanı koruyucu çatı ve yaya köprüsü projesi ile Scheidt Kasprusch mimarlık ofisi ve Schülke ve Wiesmann mühendislik firması ortaklığında birincilik ödülünü almıştır. Yapı tasarımında St. Antony kentinin 18. ve 19.yy'larda kentin yerel ürünü olan demir döküm ürünlerinin yeniden yaygınlaştırılması amacı ile yapı malzemesi seçilmiştir. Koruyucu çatı formu, kazı çalışmaları ve arkeolojik buluntularının bulunduğu alanı

kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Arkeolojik alanın doğu ve batı yönünde olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Koruyucu yapı içinde ziyaretçi gruplarının toplanması ve bilgilendirme amaçlı iki platform tasarlanmıştır. Cam korkuluklu çelikten imal edilmiş yaya köprüsü, mevcut kazı alanından 80 santimetre yükseklikte konumlandırılmıştır. Köprü, aynı zamanda aydınlatma ve bilgilendirme panosu olarak tasarlanan sütunlarla desteklenmiştir (URL 6, 2016) (Şekil 9).

Şekil 9. Rhineland Endüstriyel Arkeolojik Parkı koruyucu yapısal ögesi (URL 6, 2016).

Arkeolojik Peyzajların Sunumunda Türkiye'den Örnekler;

Zeugma Antik Kenti Dionysos ve Danae Koruganı: Gaziantep kentinin Nizip ilçesinin 10 km. doğusunda yer alan antik kentte 1992 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkan Dionysos ve eşi Ariadne'nin düğünün resimlediği bir taban mozaiği ve villa ortaya çıkarılmıştır. Sonraki yıllarda kaçak kazı faaliyetleri sonucunda alanın tahrip olması nedeni ile Atölye Mimarlık

firması tarafından 2010 yılında Dionysos ve Danae Evlerini örtecek Korugan Müze projesi tamamlanmıştır. Zeugma yamaç evlerinden iki tanesi olan Danae ve Dionysos evlerini içine alan arkeolojik alanın dış hava koşullarından korunması amacı ile yapılan koruma yapısı, hem iklim koşulları ile hem de geniş açıklıklar geçen yapının ana strüktürünün iç ve dış etkilerini farklılaştırabilmek için iki cidarlı olarak düşünülmüştür (Şekil 10). Dış cidar hava koşulları ve silüet etkileri ile

biçimlenirken, iç cidarlar ise, arkeolojik kalıntılar düşünülerek konumlandırılmıştır (URL 7, 2016).

Çatalhöyük Arkeolojik Sit Alanı Koruyucu Çatıları: 1960'larda İngiliz Arkeolog James Mellart tarafından keşfedilen ve Konya Ovası üzerinde 1300 m²'lik kazı alanı üzerinde arkeolojik kazı çalışmaları ve bulguları koruma amaçlı kentin güney ve doğusunda devam eden kazı çalışmaları ve bulguları koruma amaçlı T.C. Kültür Bakanlığı, Çatalhöyük Araştırma Projesi başkanlığı ve kazı başkanı koordinesinde Atölye Mimarlık Ofisi yükleniminde iki koruyucu çatı yapısı tasarlanmıştır (Şekil 11).

Çatalhöyük 4040 kazı alanı üzerinde lamine ahşap strüktüre sahip yapı, yalnızca yüzeysel kazı gerektiren betonarme üzerine oturtulmuş, eğrisel lamine ahşap kirişlerden oluşturulmuştur (Şekil 12). Strüktürün eğriselliği oturduğu arazinin topografyası ile kesişmiş ve bu kesişim arkeolojik kazı alanı izleri ile uyum sağlamıştır. Yapının kuzey ve güney yönlerinde girişler ile doğu ve batı yönlerinde ise, havalandırma açıklıkları bulunmaktadır. Çatı örtü malzemesi olarak yarı geçirgen polikarbonat levhaların kullanılması çatı altında gölge oluşumunu engellerken, diğer taraftan sıcaklık dengesini sağlamaktadır (URL 7, 2016).

Höyüğün güneyinde yaklaşık 1300 m²'lik ilk kazı alanı üzerinde konumlandırılan koruyucu yapı, arazinin olumsuz koşullarının (zayıf zemin yapısı), sert iklim koşullarının olumsuz etkilerini indirmek amacıyla ile çelik konstrüksiyonda tasarlanmıştır.

Uzay kafes strüktüründe tasarlanan koruyucu yapı, yarı geçirgen ondüle fiberglas kaplama ile yılın her dönemi için maksimum gün ışığından yararlanma ve gölgesiz gün ışığı sağlarken, çıkarılabilir yan paneller ile mevsimsel iklim koşullarına karşı şekillenebilme özelliği göstermektedir. Aynı zamanda strüktürün zemine oturtulmasında sadece tesviye amaçlı kazı ile yüzeye oturan minimum müdahale gerektiren ve yükü zayıf

zemine yayan sürekli betonarme kuşak temel kullanılmıştır. Uygulanan proje, 2008 yılında YEM ödülü ile Mimarın İlk Yapısı ödülünü almıştır (URL 7, 2016).

Arslanteppe Höyüğü Koruyucu Yapısal Ögesi: UNESCO Dünya Kültür Mirası geçici Listesi'nde yer alan M.Ö. 5000-M.S. 11.yy'a kadar yerleşimin görüldüğü ve Yakın Doğu'daki ilk devlet toplumu olarak bilinen Arslanteppe Höyüğü arkeolojik sit alanı çevresinde yıl boyunca yapılan gözlemler ve farklı iklim koşullarına dayanıklılığın saptanması amacı ile yapılan testler sonrasında kerpiç duvarları, sıvaların korunmasını sağlayacak koruma çatı sistemi geliştirilmiştir. UNESCO denetleme kurulu tarafından yapılan gözlemler sonucu koruyucu çatı sisteminin konstrüksiyonu ve uygulama aşamasında izlenen yöntem değerlendirilmiş ve bu kapsamda kurulan sistemin arkeolojik katmanlara zarar vermediği, kullanılan çok katmanlı panellerin saray yapısı içinde istikrarlı bir iklim koşulu oluşturduğu, düşük çevresel etkiye sahip olduğu, antik yapıların mimari formlarını izlediğini, kullanılan ahşap paneller ile geçmişte o döneme ait atmosferi yeniden oluşturduğu belirtilmiştir (UNESCO, 2014). Ayrıca koruyucu yapı içerisinde oluşturulan gezi platformları ile höyük içerisinde erişim sağlanmaktadır (Şekil 13).

Betonarme temeller üzerine inşa edilen, metal taşıyıcı sistemin tasarımı mimar Giuseppe Berucci ve statik projesi Davide Pini tarafından yapılan koruyucu yapı, 2600 m²'lik bir alanda 2011 yılında inşa edilmiştir (Frangipane ve Mangano, 2010).

Efes Yamaç Evleri ve Gezi Platformları: Helenistik ve Roma dönemine ait Efes Antik Kenti Yamaç evleri üzerinde uygulanan strüktür tasarımı geniş açıklık içeren, zemine az sayıda taşıyıcı eleman ile altında konumlanan arkeolojik kalıntılara minimum seviyede müdahale eden, sökülüp takılabilen ve antik plan kurgusuna uyum sağlayabilen önemli uygulamalardandır (Zeren ve Uyar, 2010). Efes Yamaç evleri koruyucu örtü strüktürel cephe elemanları, rüzgâr

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

etkilerine karşı antik kent kalıntılarını koruyacak rüzgâra dayanımlı malzeme olan leksan lameller ile kapatılacak şekilde tasarlanmıştır. Koruyucu yapı alanın mevcut topografyasına bağlı kalacak şekilde konumlandırılmıştır (Şekil 14).

Efes Yamaç Evler koruyucu yapısı içinde tasarlanan gezi platformları, antik zemine en az müdahalede bulunan, yüksek dayanımlı, bakım isteği düşük olması nedeni ile çelik taşıyıcı üzeri temperli (securit) cam zemin kaplama malzemesi kullanılmıştır (Şekil 15).

Arkeolojik peyzajların korunarak kente entegre edilmesi kapsamında yapılan müdahaleleri ve koruma yaklaşımlarını ortaya koymayı hedefleyen bu araştırmada, Avrupa'daki ve Türkiye'deki arkeolojik peyzajların sunum yaklaşımları incelenmiş ve Tablo 1'de karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. İncelenen yurtdışı örneklerinde arkeolojik alanların kent ile bütünleştirilmesi hedeflenerek, kentli için alternatif rekreasyon alanlarına dönüştüğü gözlemlenmiştir. Uygulamalarda kullanılan yapısal öğelerin alanın tarihi dokusu ile uyumlu ve tarihi kimliğini güçlendirici üslupla ele alındığı görülmektedir. Yanı sıra, incelenen örneklerde tasarlanan koruyucu yapıların iç ve dış erişim

hattının kentsel donatı elemanları ile birlikte düşünülerek ziyaretçi ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçladığı saptanmıştır. Ayrıca ziyaretçi kontrol ve denetim mekanizmaları ile tarihi alanın korunmasında süreklilik sağlanmaktadır.

Türkiye'den seçilen örneklerde, yapılan koruma ve sunum müdahalelerinin kırsal alanlarda yer alan arkeolojik alanlarda ve arkeolojik buluntuları koruma kapsamında tek yapı ölçeğinde uygulandığı görülmektedir. Yapılan uygulamalar değerlendirildiğinde yapısal öğelerin arkeolojik kalıntıları, in situ (yerinde) koruyarak, çevresi ile olan etkileşiminin yerinde değerlendirilmesine olanak sağlayacak düzende sergilendiği ve kullanılan yapısal öğelerin buluntular için tehdit oluşturmayacak şekilde inşa sürecini gerçekleştirme temel ilkesinin benimsendiği tespit edilmiştir.

Kullanılan peyzaj yapıları kapsamında yurtdışı örneklerinde bilgilendirme ve yönlendirme tabelalarının aydınlatma elemanları ile birlikte kullanılarak çok yönlü işlevlendirildiği ve algılama düzeyinin artırıldığı görülmektedir. Türkiye'deki arkeolojik peyzaj örneklerinde en temel sorunlardan biri olarak aydınlatma kontrolünün sağlanamadığı ve neticesinde de güvenlik önlemlerinin yeterince sağlanamadığı bilinmektedir.

Şekil 10. Zeugma Antik Kenti Dionysos ve Danae koruganı (URL 7, 2016).

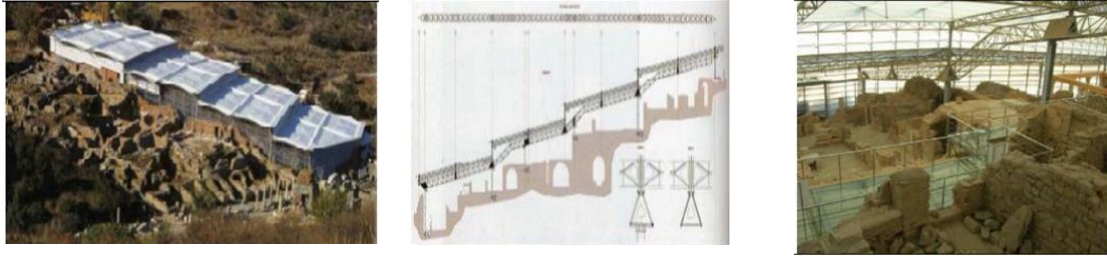
Şekil 11. Çatalhöyük arkeolojik kazı alanı (güney) koruyucu çatısı (URL 7, 2016).

Şekil 12. Çatalhöyük 4040 kazı alanı koruyucu çatısı (URL 7, 2016).

Şekil 13. Arslantepe Höyüğü koruyucu yapısal ögesi (Frangipane, 2010)

Şekil 14. Efes Yamaç Ev-2 koruyucu yapı ögesi (Zeren Arşivi, 2010'dan alınmıştır).

Şekil 15. Efes Yamaç Evleri gezi platformu (URL 8, 2016).

4. SONUÇ

Geçmişin bugüne bıraktığı yaşam formları hakkında bilgi veren arkeolojik peyzajlar, bugün kent içinde yapılaşma tehdidi içinde kalarak sıkışan, kent dışında ise, vandalizme maruz bırakılan terk edilmiş alanlar olarak zamanla kentsel hizmetlerden yoksun, fiziksel eskimenin hâkim olduğu niteliksiz kentsel alanlara dönüşmektedir. İşlevini

ytirme süreci, zamanla arkeolojik miras alanlarının aslına uygun olmayan kullanım biçimleri olarak gündeme gelmektedir. Bu anlamda arkeolojik varlıklar, çağdaş yaşam standartları ve sağlıklı çevre özelliklerinden uzak, aslına uygun olmayan fonksiyonel kullanım ve kullanıcılar gibi nedenlere bağlı olarak, kentin fiziksel, işlevsel, ekonomik ve sosyal yapısından olumsuz yönde

ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ

etkilenmekte; görsel okunabilirliğini ve cazibesini yitirmektedir. Bu sorunlar karşısında bu özel alanların korunarak modern çevre ile bütünleştirilmesi kapsamında, arkeolojik varlıkları "korumacı müdahale" yöntemleri ve bu kültürel miras varlıklarının sunumu ile ilgili yaklaşımlar geliştirilmektedir.

Türkiye'de kentsel alan içinde ve dışında bulunan arkeolojik alanların tarihi çevre

koruma kentsel tasarım ilkelerine göre kent planlama kararları içine dâhil edilmesi ve özellikle bu alanlarda uygulanacak yapılaşma koşullarının arkeolojik varlıkları yapılaşma baskısından koruyacak düzende ele alınması ve bu alanların tarihi sürekliliğini koruyacak kontrol ve denetim mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir.

Tablo 1. Seçilen arkeolojik peyzaj örneklerinin karşılaştırmalı analizi.

ARKEOLOJİK PEYZAJLAR	Kent/Ülke	Dönem	Konum	Arkeolojik Peyzaj Sunum Formu		Uygulama süreci
				Yapısal Unsurlar	Yapı Malzemesi	
Avrupa Arkeolojik Peyzajları						
Mercati di Traiano Forum	Roma/İtalya	Roma Dönemi kalıntılan (forum)	Kentsel Alan	Yükseltilmiş platform(conteyn ır)-aydınlatma armatürleri bilgilendirme panosu	Çelik, bitkisel materyal	Kentsel Tasarım Firması
Colchester Kültür Meydanı	Colchester İngiltere	Roma Dönemi kalıntılan (kalesur kalıntılan)	Kent merkezi kamusal açık alan	Yükseltilmiş platform, kent mobilyaları, sınır elemanı, bilgilendirme panosu	Sert zemin döşeme (karmozaik taş), cephe kaplama	Yarışma usulü
Maurice Manastır Arkeolojik Alanı	St.Maurice/İsviçre	Roma dönemi dini yapısı	Kentsel alan dışı	Taş çatı sistemi, yürüyüş platformu, bilgilendirme panosu	Çelik, kompozit ahşap	Mimarlık ofisi
El Molinete Arkeolojik Alanı	El Molinete/İspanya	Roma dönemi dini-kültürel yapı kalıntılan	Kent Merkezi-Kamusal açık alan	Çatı sistemi, yürüyüş platformu, bilgilendirme panosu, sınır elemanı	Çelik, kompozit ahşap, polikarbon (tekstil malzeme), temperli cam	Mimarlık- mühendislik ofisi
Aachen Arkeolojik Alanı	Aachen/Almanya	Çok katmanlı yapı kalıntıları Neolitik-Roma Dönemi	Kent Merkezi-Kamusal açık alan	Pavyon, yürüyüş platformu, bilgilendirme panosu	Çelik, temperli cam	Yarışma usulü
St. Antony Endüstriyel Arkeolojik Alanı	Oberhausen Almanya	18-19.yy endüstriyel miras kalıntılan	Kent Merkezi-Kamusal açık alan	Çatı sistemi, bilgilendirme panosu, sınır elemanı	Çelik, temperli cam	Yarışma usulü
Türkiye Arkeolojik Peyzajları						
Zeugma Antik Kenti	Gaziantep Türkiye	Roma dönemi kalıntıları	Kentsel alan dışı	Çatı sistemi bilgilendirme panosu, sınır elemanı	Çelik, temperli cam, polikarbon	Mimarlık ofisi
Çatalhöyük Neolitik Kenti	Konya-Türkiye	Çok katmanlı yapı kalıntıları Neolitik dönem	Kentsel alan dışı	Çatı sistemi, bilgilendirme panosu	Ondüle fiber glas , lamine ahşap, polikarbon	Yarışma usulü
Arslantep Höyüğü	Malatya-Türkiye	Çok katmanlı yapı kalıntıları Neolitik dönem	Kentsel alan dışı	Çatı sistemi yürüyüş platformu-bilgilendirme panosu,	Çelik, lamine ahşap	Mimarlık ofisi-Kamu Kurumu
Efes Antik Kenti	İzmir-Türkiye	Helenistik Roma dönemi kalıntıları	Kentsel alan dışı	Çatı sistemi yürüyüş Platformu, sınır elemanı	Leksan lamel, temperli cam	Mimarlık ofisi-Kamu Kurumu

KAYNAKLAR

1. Ahunbay, Z. 2002. Arkeolojik Alanlarda Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme, TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi 8: 103-118.
2. Ahunbay, Z. 2009. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon Yem Yayınları.
3. Ashurst, J., and Shalom, A. 2007. Short story. In Ashurst, J. (ed) *Conservation of Ruins*. xxxi-xlii. Oxford: Elsevier/Butterworth-Heinemann Aston ve Rowley.
4. Aston, M. ve Rowley, T. 1974. *Landscape Archaeology*, David and Charles, New Abbot, UK.
5. Binford, L.R. 1992. Seeing the present and interpreting the past—and keeping things straight. In Rossignol, J., and Wandsneider, L. (eds.), *Space, Time, and Archaeological Landscapes*, Plenum Press, New York, pp. 38.
6. Ching, F.D. 2007. *Architecture Form, Space and Order*. New Jersey: John Wiley and Sons.
7. Ertosun, A. 2012. Evaluation of Protective Structure in Archaeological Sites for In Situ Conservation of Architectural Remains and Artifacts, Master Thesis, The Graduate School of Natural and Applied Sciences of Middle East Technical University.
8. Frangipane, M. ve D. Mangano, 2010. “The Exhibition of a Mud-Brick Monumental Complex in a Stratified Mound: The Case of 4th Millenium Arslantepe (Malatya)”, TÜ-BA-KED, Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi 8: 201-215.
9. ICOMOS, 1990. Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü, http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0844861001353670083.pdf Erişim Tarihi: 17.03.2016.
10. ICOMOS, 2005. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0844861001353670083.pdf Erişim Tarihi: 17.03.2016.
11. KTVKK. 2005. Arkeolojik Kazılarda ve Kazı Alanlarında Yapılacak Düzenleme, Restorasyon ve Konservasyon Proje ve Uygulamalarında Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönerge. <http://teftis.kulturturi-zm.gov.tr/TR,14728/Arkeolojik-kazi-larda-ve-kazialan-larinda-yapilacak-duze.html>. Erişim Tarihi: 19.03. 2016
12. Kortanoğlu, M.S. 2013. Arkeolojik Alanların Korunmasına ve Sunumuna Yönelik Modern Müdahaleler, TÜBA-KED, 11:52-66.
13. UNESCO, 1976. http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/kultur/tarihirol_t_k.pdf Erişim Tarihi: 11.04.2016.
14. UNESCO, 2014. <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/5908/> Erişim Tarihi: 12.03.2016.
15. Vreeland, F., 2005. *Key to Rome*. Los Angeles: J. Paul Getty Museum. pp. 31, 33, 36. ISBN 0-89236-802-0. OCLC 62714763.
16. Wandsneider, L. 1997. *Unit Issues in Archaeology, Measuring Time, Space and Material*, The University of Utah Press Salt Lake City, Foundation of Archaeological Inquiry.
17. Zeren., M. ve Uyar. O. 2010. Arkeolojik Alanlarda Koruma Çatıları ve Gezi Platformlarının Düzenlenmesi Kriterleri, DEÜ Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt:12 Sayı:2 s. 55-64.
18. Zeren Arşivi, (2010).
19. URL 1 http://www.west8.nl/projects/culture_heritage/wonder_holland/ Erişim Tarihi: 20.03.2016.
20. URL 2 <http://worldlandscapearchitect.com/new-square-for-visual-arts-facility-colchester-uk-kinnear-landscape-architects/#.VvFEu-KLRD9> Erişim Tarihi: 21.03.2016.
21. URL 3 <http://www.archdaily.com/230941/coverage-of-archaeological-ruins-of-the-abbey-of-st-maurice-savioz-fabrizzi-architectes> Erişim

**ARKEOLOJİK PEYZAJLARIN SUNUMUNDA KULLANILAN YAPISAL UNSURLARIN
İRDELENMESİ**

Tarihi: 02.03.2016.

- 22.** URL 4 http://www.constructalia.com/english/case_studies/spain/roof_of_molinete_archaeological_park # Erişim Tarihi: 02.03.2016.
- 23.** URL 5 <http://www.archdaily.com/474262/archaeological-pavilion-kadawittfeldarchitektur> Erişim Tarihi: 02.03.2016.
- 24.** URL 6 [\[ture/industrial-archaeological-park-of-rhineland-industrial-museum/\]\(http://www.evolo.us/architecture/industrial-archaeological-park-of-rhineland-industrial-museum/\) Erişim Tarihi: 02.03.2016.](http://www.evolo.us/architec-</p></div><div data-bbox=)

- 25.** URL 7 <http://www.atolyemimarlik.com/index.html> Erişim Tarihi: 14.03.2016.
- 26.** URL 8. <http://denizlimerdiven.com/index.php?icerik=94&goster=216> Erişim Tarihi: 15.03.2016.